

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΚΥΚΛΟΣ Α΄

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2016 - 2017

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

Ολιστική Ιστορία του Ελληνισμού

(Από την Κάθοδο των Δωριέων μέχρι τους Περσικούς Πολέμους)

Ή

η Αιωνιότητα στον Χρόνο

Σεμινάριο 18ο

Πέμπτη 27^η Απριλίου 2017

*wie auf schlanken Säulen ruh'
auf richtigen Ordnungen das neue Leben*

Hölderlin

Η αρχιτεκτονική είναι ή του χώρου ή της επιφάνειας.

Στην μία βασική τεχνοαντίληψη το οικοδόμημα ορίζει έναν εσωτερικό χώρο και τις βασικές δομές του εμπερικλειόμενου κενού εξυπηρετούσες λειτουργικές απαιτήσεις. **Το κτίριο διαχωρίζει τον άπειρο χώρο σε εσωτερικό και εξωτερικό, και σχηματοποιεί την διάρθρωση του εσωτερικού χώρου. Ένα οριζόμενο τμήμα του κενού αποκτά υπόσταση ως δομή εσωτερικών χώρων.** Το οικοδόμημα υπάρχει για να πραγματοποιείται υλοποιούμενη η δομή του εσωτερικού χώρου. **Η εξωτερική του όψη παράγεται από τους όρους υλοποίησης της εσωτερικής δομής.**

Τέτοιο αρχιτεκτόνημα είναι η **αρχαία οικία**. Είναι θεμελιωδώς εσωστρεφής. Περί το ένδον αίθριο, ενσωματωμένο κομμάτι του άπειρου κενού, κατανέμονται σε ένα ή δύο ορόφους (τύπους οριζόντιας διαστρωμάτωσης) διαρθρωμένοι οι βιοτικοί χώροι, μεσολαβούσης μεταξύ της εσωτερικής αυλής (ανοίγματος εισροής στον οικιακό «κόσμο» του άπειρου κενού προς περάτωση και προσδιορισμό του) και του δομημένου χώρου, της στοάς, ενδιαμέσου τοπολογικά και μορφολογικά μεταξύ ανοικτού (αίθριο) και κλειστού (δωμάτια) χώρου. Η εξωτερική όψη του

κτιρίου απαρτίζεται από αδιαφόριστους τοίχους με μικρά το πολύ ανοίγματα παρα-θύρων και θυρών, ενώ η κάτοψη του είναι ορθολογικά τετράγωνη. (Συνθετώτερα σχήματα ανάγονται στο βασικό).

Παρόμοιας λογικής οικοδόμημα είναι ο **πρώτος Βυζαντινός ρυθμός** (Αγία Σοφία) μετά την Βασιλική. Η μορφολογική του αρχή συνίσταται στην δημιουργία ενός πελώριου κενού εσωτερικού χώρου εις εικόνα και μίμηση του υπουράνιου χάους. Εσωτερικοί πεσσοί, διαρθρούμενοι τοίχοι προς βέλτιστη ανάληψη της τεράστιας πίεσης που ασκείται από τον μέγα θόλο τελικά προς όλα τα κατακόρυφα στοιχεία, και εξωτερικές αντηρίδες, - αυτά προκύπτουν κατά γένος και είδος και συγκεκριμένη κατασκευή από την ανάγκη πραγμάτωσης του κοσμικού εσωτερικού κενού.

Κατά την δεύτερη αρχιτεκτονική τεχνοαντίληψη που προανέφερα αντιθέτως, ο χώρος δεν υπάρχει αυτοτελώς αλλά δημιουργείται από την υπόσταση του σώματος. Ο ίδιος ο εξωτερικός χώρος προκύπτει από το σώμα ως τόπος, το πεδίο όπου το σώμα ίσταται. Ο δε εσωτερικός είναι απλά μια έκφραση των δομών επιφανείας του σώματος, το απροσδιόριστο δομούμενο από τις δομές αυτές κατά αρμονικές αναλογίες. Το ίδιο το σώμα ορίζεται από της δομές επιφανείας του.

δοκεῖ δέ τισι τὰ τοῦ σώματος πέρατα, οἷον ἐπιφάνεια καὶ γραμμὴ καὶ στιγμή καὶ μονάς, εἶναι οὐσίαι, καὶ μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα καὶ τὸ στερεόν.

FV 58B23 DK

Η ουσία ευρίσκεται στην Μορφή.

Η αρχιτεκτονική τώρα είναι γλυπτική. Αντί της μορφής του ανθρωπίνου σώματος στην ακμή του (αποκορύφωμα συγκεκριμένης φανέρωσης του Είναι στην πληρότητα του Απόλυτου ως τελείου κάλλους),

στην αρχιτεκτονική παρίσταται η τελειότητα του σώματος εν γένει. Αυτή είναι η ναϊκή αρχιτεκτονική του Ελληνισμού.

Στον κλασσικό ναό η επιφάνεια της θεότητας εκφράζεται στην επιφάνεια του οικοδομικού σώματος. Η μορφή του κελύφους έχει σημασία, γιατί το κάλλος συνίσταται εκεί με την πεμπτούσια της αισθητής του λάμψης. Το εσωτερικό του ναού στην καθαρή Δωρική σύλληψη είναι σαν το εσωτερικό ενός ορειχάλκινου αγάλματος – ένα κενό, και μετά ένα πάχος υλικό (μεταλλικό τοίχωμα στην πλαστική, τοίχος στο αρχιτεκτόνημα) εις έκφραση μορφής. Το άγαλμα της θεότητας στο κατάλληλο σημείο του εσωτερικού αποτελεί μια πρώτη (γλυπτική) επιφάνεια του λατρευόμενου θείου, το οποίο εν συνεχεία προβαίνει στην δεύτερη αρχιτεκτονική επιφάνεια. Το σώμα εν γένει στην τελειότητά του περιβάλλει ως κοσμικό όλον το ανθίζον ανθρώπινο σώμα, παντέλεια του κάλλους, όταν τα δυναμερή αρχέγονα ξόανα αντικαθίστανται από τις υψηλές μορφές της τέχνης ως λατρευτικά «αγάλματα». **Ο αρχαίος ναός παριστά τον Κόσμο ως κοσμικό αυτοσώμα, ενώ ο βυζαντινός μιμείται τον Κόσμο ως υπουράνιο σχήμα.**

Το τέλειο κοσμικό σώμα ίσταται ως ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο επί τριπλού ορθογώνιου κρηπιδώματος και στεφανούται κεφαλαιούμενο από τριγωνικό πρίσμα (δίριχτη στέγη καταλήγουσα σε αετώματα). Η διάρθρωση του όλου σε μέρη και οι σχέσεις των μερών μεταξύ τους και προς το όλο αναλύουν και συνθέτουν ένα πλέγμα αναλογιών ενοποιούμενο και ζωοποιούμενο υπό την αρχή της αρμονίας.

Στα αετώματα και ψηλά σε επιλεγμένα μέρη του παραλληλεπιπέδου ενσωματώνεται γλυπτικός διάκοσμος. Πάλι ζωική και ειδικά ανθρώπινη μορφή επιφαίνεται επι-δεικτικά στην επιφάνεια του κοσμικού σώματος.

Το ευθύ κυριαρχεί αποκλειστικά. Το καμπύλο έχει εξορισθεί. Ξαναφαίνεται ως υπάκουος θόλος ύστερα στα κλασσικά, και ως δεσπόζον τρούλος στα βυζαντινά.

Το υψηλό κατακόρυφο επίπεδο είναι φραγμός και εμποδισμός, στην όραση, την βάδιση και την ενέργεια και δράση. Είναι και ατέλειο ως ά-πειρο. Όρια το περαίνουν τεχνητά και συμβατικά: θα μπορούσε να συνεχίζεται πέρα από το τέρμα του. Ο τοίχος είναι αντιαισθητικός, άρα οντολογικό λάθος. Δεν ίσταται, καταρρέει. Ίσταται αυτό που οργανώνεται συμμετρικά περί άξονα. Ίσταται ο φαλλός, το δένδρο/φυτό, ο άνθρωπος, το όρος.

Το απόλυτα συμμετρικό περί άξονα είναι το κυλινδρικό. Ο κίων είναι το ουσιώδες ίστασθαι της κλασσικής αρχιτεκτονικής. Η καμπυλότητά του, το μόνο θεωρητικό του μειονέκτημα, σπάει δια των ραβδώσεων: πλατειών και αβαθών και οριζόμενων από αιχμηρές κόψεις στον Δωρικό ρυθμό. Άλλωστε τετραγωνικοί κίονες στην σειρά θα επανελάμβαναν το σφάλμα του τοίχου επιχειρώντας να το διορθώσουν με το σπάσιμο της συνέχειας. Στο φαίνεσθαι θα ήσαν ένας αλλόκοτος τοίχος.

Η γραμμική σειρά των κιώνων δεν είναι εμπόδιο και περιορισμός αλλά εργατή ανύψωση ισορροπούσα το βάρος της υπερδομής. Καταστρέφει το αντιαισθητικό κλείσιμο του τοίχου ενώ εγείρει δυναμικό όριο. Περατώνει όχι φορτικά δι' ανάγκης, αλλά εργατά δια κάλλους. Η ένταση των φερόντων ανέτως το βάρος κιώνων στην ακολουθία τους, δημιουργεί αρμονία χορού.

Έξοχα ο Göthe:

der Säulenschaft, auch die Triglyphe klingt,

ich glaube gar, der ganze Tempel singt.

Αυτήν την **Πέμπτη 27 Απριλίου στις 8.30 το βράδυ** θα ασχοληθούμε ακριβώς με την αρχιτεκτονική ιδιαιτερότητα του Δωρικού Ναού, κατά την θεματική του Προγράμματος τιτλοφορούμενη:

Ουσία, Μορφή και Δομή του Δωρικού Ναού

\

Οι Συναντήσεις των **Πατρών** γίνονται **κάθε Πέμπτη** πλην **εορταστικών περιόδων, κατά το πρόγραμμα, στις 8.30 το βράδυ**. Χώρος είναι η Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης (2ος όροφος) στην Πλατεία Γεωργίου Α΄.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.